

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 3/2010

Maastrichtská kritéria a jejich kritika

—

Březen 2010

Maastrichtská kritéria a jejich kritika

—

Tomáš Búry

Shrnutí v bodech

Důvody, jež vedly k zavedení maastrichtských kritérií:

- Evropská unie si vytkla jako jeden z hlavních cílů společné ekonomické politiky přijetí jednotné evropské měny
- Maastrichtská kritéria posuzují míru konvergence hospodářského vývoje kandidátských zemí k stávajícím zemím eurozóny, resp. k jejím hlavním členům
- Kromě zajištění schopnosti kandidátské země euro vůbec přijmout, je úkolem také zabránění vzniku negativních externalit a přenosu vlastních hospodářských a fiskálních problémů na eurozónu

Konkrétní náplň kritérií a problémy s tím spojené:

- Základní popis, jenž je zakotven ve Smlouvě o fungování Evropské unie, je dále konkretizován v Protokolu přiloženému ke smlouvě
- Požadavky se týkají vývoje cenové hladiny, fiskální oblasti, směnných kurzů a dlouhodobých úrokových sazeb
- Problémy přináší, resp. přinášela zejména pro-cykličnost fiskálních kritérií; diskuzi vyvolává rovněž nutnost časově shodného plnění podmínek vymezených pro inflaci a směnný kurz
- Zdaleka největším problémem je ovšem ve skutečnosti nevymahatelnost fiskálních kritérií po vstupu do eurozóny. Dohled nad analogickým Paktem stability a růstu limitujícím rozpočtovou volnost členů společné měnové unie je založen na politickém orgánu – Radě, což vede k nevyužívání dostupných sankčních mechanismů

Evaluace maastrichtských kritérií z pohledu jejich plnění v ČR

- Česká republika nemá výrazný problém s plněním požadavků na míru inflace či dlouhodobé úrokové míry
- Hlavní problém spočívá v současných vysokých deficitech státního rozpočtu, jež značně převyšují stanovené meze, přičemž se ani ve střednědobém výhledu neočekává zlepšení

- Pokud nedojde k reformě Paktu stability a růstu s cílem zlepšení vymahatelnosti fiskální disciplíny v rámci eurozóny, působí oddalování členství ČR v měnové unii jako neodůvodněné
- Nutnost plnění kritérií může ovšem přispět k větší politické motivaci činit potřebné reformy

1. Maastrichtská kritéria a jejich kritika

První snahy o společnou měnovou politiku v rámci Evropské unie spadají již na konec šedesátých let. S postupnou ekonomickou konvergencí a zdokonalováním společného vnitřního trhu nabývaly rané myšlenky konkrétní obraz.¹ Po neúspěšném pokusu o vzájemné provázání jednotlivých měn s fixními oscilačními pásmy se podařilo ustavit společnou měnovou jednotku euro. Značné ztráty the Bank of England utrpěné v důsledku spekulativních ataků libry posílily britskou nechuť k společné měně, což vedlo k opt-outu Británie z eurozóny. Později si výjimku vymohlo i Dánsko a de-facto ji drží i Švédsko, kde občané v referendu euro odmítli. Pro ostatní země platí závazek euro přijmout, neboť se k tomu zavázaly v přístupové smlouvě.

1.1 Legislativní ukotvení evropské měnové unie (EMU)

Právní báze pro euro se opírá především o čl. 3 odst. 1 písm. c Smlouvy o fungování Evropské unie, jež stanoví výlučnou kompetenci EU pro monetární politiku zemí, jejichž měnou je euro, a čl. 119 zavazující státy koordinovat hospodářskou politiku se zřetelem na společnou evropskou měnu.

Vzhledem k provázanosti monetární a fiskální politiky, bylo nutno stanovit určité povinnosti států ohledně rozpočtové politiky. Kromě považování svých hospodářských politik za věc společného zájmu (čl. 121) se státy zavázaly nepoužívat úvěrové linky a podobné instrumenty mezi vládou (popř. jinými veřejnoprávními subjekty) a národní centrální bankou (čl. 123 a čl. 124). Státy jsou dále nuceny se vyvarovat nadměrných deficitů veřejných financí (čl. 126). Ideou těchto opatření je snaha zabránit vzniku externalit, kdy nevhodné chování jednoho státu přináší negativní efekty i pro ostatní, aniž by viník nesl jejich náklady. Zmíněné zásady jsou dále rozpracovány v rámci Paktu stability a růstu, resp. v konvergenčních (přístupových) kritériích stanovených v čl. 140 odst. 1.

¹ Búrca, G, Craig, P. EU Law, 4. vydání, Oxford University Press, 2008, chapter 20

1.2 Maastrichtská kritéria

Přístupová kritéria zvaná též maastrichtská se týkají vývoje cen, fiskální oblasti, směnných kurzů a dlouhodobých úrokových sazeb a jsou konkretizovány v Protokolu přiloženém ke Smlouvě o fungování EU. Úloha konvergenčních kritérií je tudíž dvojitá. V první řadě zajistit sladění ekonomických cyklů a vůbec technické možnosti připojení států ke společné měně bez výrazných komplikací a za druhé zabránit přenášení dosavadních fiskálních a ekonomických problémů na úkor celé eurozóny.

Maastrichtská kritéria konkrétně zahrnují tyto podmínky:

- dlouhodobě udržitelná stabilní cenová hladina, míra inflace v roce před šetřením nepřevyšuje aritmetický průměr třech států eurozóny s naměřenou (pomocí harmonizovaného indexu spotřebitelských cen) nejnižší mírou inflace o více než o 1,5 procentního bodu (čl. 1 protokolu)
- země nepodléhá rozhodnutí Rady dle čl. 126 odst. 6 o nadměrném deficitu, což znamená, že nedisponuje deficitem větším než 3 % HDP (výjimkou je, pokud schodky soustavně snižuje, nebo se jedná o ojedinělou či zvláštní situaci – např. současná krize) a zároveň nemá dluh veřejného sektoru vyšší než 60 % HDP (opět je výjimkou situace, kdy se poměr dluhu k HDP uspokojivě snižuje) (čl. 2 protokolu)
- země se účastnila režimu směnných kurzů (ERM, resp. ERM II), aniž by se směnný kurz pohyboval mimo flukтуаční rozpětí (15 % na obě strany) či byl vystaven silným tlakům odchýlit se od centrální parity; a zároveň neproběhla devalvace národní měny (čl. 3 protokolu)
- dlouhodobá úroková míra nepřevyšuje o více než 2 procentní body aritmetický průměr měr (dle referenčních dlouhodobých dluhopisů) tří států s nejnižší inflací (čl. 4 protokolu)².

1.3 Kritika maastrichtských kritérií

Hlavní kritika maastrichtských kritérií se týká fiskálních pravidel, a to nejen proto, že jsou na splnění nejtěžší. Než se jí budeme věnovat, je ovšem třeba načrtnout problémy spojené s ostatními pravidly, zvláště pochybnosti o možnosti splnit zároveň kritérium inflace a směnného kurzu.

² Konvergenční kritéria (online) <http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.cs.html>, [cit. 2010-02-27].

1.3.1 Kritérium inflace a směnného kurzu

Státy s volným pohybem kapitálu (jeden z požadavků na členství v EU obecně) nejsou schopny kontrolovat peněžní zásobu a zároveň upevnit měnový kurz. „*Státy mohou použít monetárních nástrojů ke splnění jednoho z těchto kritérií, buď cílit inflaci, nebo fixovat směnný kurz, poté se ovšem musí držet zpět a doufat, že se podaří splnit i druhé kritérium.*“³ Lewis ve své studii tvrdí, že inflační cílování je pro řešení problémů s nominální konvergencí (důraz se klade na nominální veličiny, přičemž reálné veličiny zůstávají opomenuty) vhodnější než fixování měnového kurzu a devizové intervence.⁴ Centrální banka zvýší úrokové sazby, čímž sníží inflaci, ale zároveň přiláká kapitál a v důsledku měna apreciuje.

Revalvace centrální parity (administrativní posílení středního kurzu kandidátské měny ve vztahu k euru) je ovšem dovolena. Kromě nepříliš dlouhé referenční doby pro plnění kritérií je totiž inflační i měnové kritérium definováno s určitou flexibilitou. „*Míra inflace je stanovena jako strop, zatímco měnový kurz je určen jako spodní mez.*“⁵ Apresiasi měny ovšem přináší negativní efekt na konkurenceschopnost domácích podniků, snížený export se projeví na nižším HDP. Pokud je tedy stát nucen snížit inflaci více, než je optimální, nese v důsledku konvergence nemalé ekonomické náklady.

S ekonomickými náklady plnění kritérií se nabízí obecnější otázka, zda interpretovat konvergenční kritéria, konkrétně inflační, liberálně či restriktivně. Účelem nízké inflace před vstupem do eurozóny je ochrana před přesunem inflačních impulsů do měnové unie a prokázání schopnosti (a vůle) státu dosáhnout nízké inflace. Problémem ovšem je, že státy se nacházejí strukturálně v odlišné situaci, a proto shodné úsilí dvou států o nízkou inflaci neznamená stejnou míru inflace. V rychleji ekonomicky rostoucích státech s nižšími než průměrnými mzdami v EU (typicky kandidátské země střední a východní Evropy pro vstup do společné měnové unie) lze očekávat vyšší inflaci než v zemích s opačnou situací (např. Francie či Německo).

³ Lewis, J. Hitting and hoping? Meeting the exchange rate and inflation criteria during a period of nominal, Cesifo working paper no. 1902, 2007, s.4, dostupný z [www:http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=962046](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=962046) „*The authorities can use monetary policy to hit one of the criteria- either to target inflation, or to fix the exchange rate- but must then sit back and simply “hope” to hit the other criterion.*“

⁴ Srov. Jonas, J. Euro adoption and Maastricht criteria: Rules or discretion? Economic Systems Vol. 30, Iss.4, 2006, s. 336. Toto je ovšem v kontrastu s oficiálním názorem evropských institucí, jenž přikazuje státům, které vstoupily do ERM II přisoudit prioritu stabilnímu měnovému kurzu.

⁵ Jonas, J. Euro adoption and Maastricht criteria: Rules or discretion? Economic Systems Vol. 30, Iss.4, 2006, s. 335.

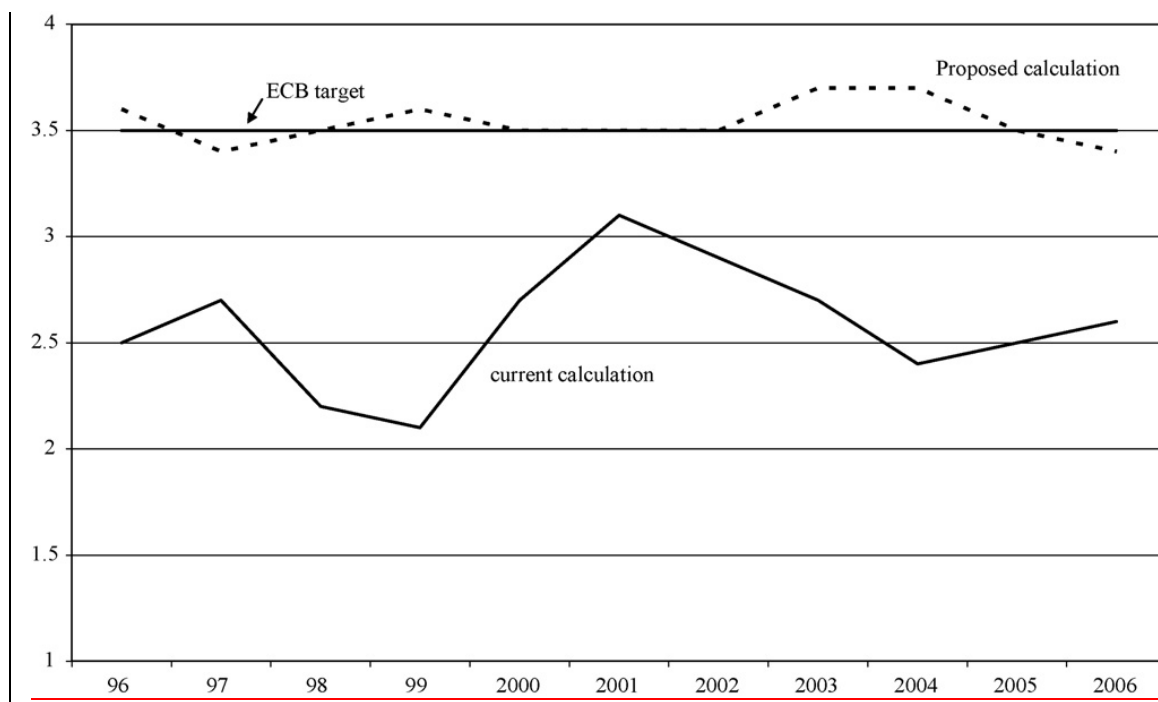

Briefing Paper 3/2010

Maastrichtská kritéria a jejich kritika

Březen 2010

Smlouva o fungování EU hovoří o referenčním rámci pro inflační ukazatel o třech státech, které „v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků“ s implikací, že nejlepší výsledek se rovná nejnižší inflaci. Zmíněná rovnice ovšem neplatí absolutně, jak naznačuje japonská zkušenost s deflací, která již po dlouhé období sužuje hospodářskou situaci země.⁶ Jonas proto navrhuje, aby bylo kandidátským zemím umožněno vměstnat inflaci nikoliv do 1,5 procentního bodu nad průměr tří států s nejnižší inflací, nýbrž do 1,5 procentního bodu nad cílování ECB (tj. 2 %). Další alternativou by podle něj mohl být výklad nejlepších výsledků jako těch, které se nejlépe blíží cíli ECB. Jak je zřejmé z grafu 1, takováto řešení by poskytla státům usilujícím o euro větší flexibilitu a lepší předvídatelnost kritéria v důsledku nižší volatility.

Graf 1: Maastrichtská kritéria: inflační referenční hodnota (v %), zdroj: Zprávy o konvergenci v evropském společenství; Eurostat, převzato z citované studie Jiriho Jonase, s. 332

Vysvětlivky:

ECB target: inflační cíl ECB

Current calculation: konkrétní hodnoty podle současného výpočtu

Proposed calculation: konkrétní hodnoty podle navrhovaného výpočtu (nejlepší výsledky jako ty, které se nejvíce blíží cíli ECB)

⁶ Československá republika se ostatně v důsledku Rašínovy deflační politiky v třicátých letech také vymaňovala ze světové hospodářské krize déle než srovnatelné země s vyšší mírou inflace.

1.3.2 Kritérium dlouhodobé úrokové míry

Kritérium dlouhodobé úrokové míry nestálo příliš v popředí zájmu, neboť plnění tohoto kritéria vychází z velké části z fiskální disciplíny a nízké inflace, navíc trh do nástupu finanční krize nepovažoval riziko státních bankrotů za příliš reálné a nerozlišoval až tak výrazně mezi dluhopisy vydanými v EU různými zeměmi. V současnosti ovšem i mezi členy eurozóny panují větší rozdíly a rozpětí mezi německým (benchmark) a řeckým (problémovým) vládním dluhopisem činí i 300 bazických bodů.⁷ Pro zemi typu Maďarska bude velmi obtížné získat důvěru investorů a splnit kritérium dlouhodobé úrokové míry, ovšem i zde problémy pramení výhradně z fiskální nedisciplíny.⁸

1.3.3 Fiskální kritéria

Naopak jako nejkontroverznější z konvergenčních kritérií se dlouhodobě ukazují fiskální kritéria. Snaha o „harmonizaci“ fiskální politiky či stanovení jejich základních principů pro země v měnové unii pramení z již výše naznačené obavy ze vzniku externalit a chování černého pasažéra.

Deficit veřejných rozpočtů (zpravidla financovaný ze zahraničí) zvyšuje množství peněz v ekonomice a vytváří tlaky na přehřátí ekonomiky a tvoření „bublin“ na trhu. Průvodním jevem je zvýšení cen v důsledku vyšších veřejných výdajů a nabídky peněz. Aby se centrální banka vyhnula nepřiměřeně vysoké inflaci a přílišné expanzi ekonomiky, zvolí restriktivní měnovou politiku a zvýší úrokové sazby. Zdražení úvěrů a větší stimul ke spoření domácností se poté projeví na snížení ekonomického růstu. Pokud tedy stát s vlastní měnou plýtvá veřejnými financemi ve prospěch krátkodobých cílů, postihne jej sankce v podobě dlouhodobě nižšího ekonomického růstu. Bude-li ovšem stát utrácet za veřejné statky na dluh v rámci měnové unie, bude inflačními tlaky postižena celá eurozóna, ECB zvýší úrokové sazby, čímž zbrzdí ekonomiku ve všech státech unie.

Riziko externalit nelze redukovat pouze na makroekonomické ukazatele. Systémové riziko vyvolané insolvencí některého členského státu je rozhodně nezanedbatelné, jak můžeme vidět na současné situaci. Problémy Řecka se jasně přenášejí do celé eurozóny, strádají

⁷ 10-year Greek/German govt bond spread widens to 302 bps (online)
<http://www.reuters.com/article/idUSLDE61B1CO20100212> [cit. 2010-02-27].

⁸ Hungary government ten year yield bond (online)
<http://www.tradingeconomics.com/Economics/Government-Bond-Yield.aspx?Symbol=HUF> [cit. 2010-02-27].

akciové trhy i dluhopisové aukce v celé EU. Přestože Buiter ve své studii systémové riziko poněkud marginalizuje a navrhuje mu čelit spíše regulací finančního sektoru⁹, je omezení volnosti fiskální politiky států mnohem přímější a efektivnější řešení.

Jelikož by stát mohl nezodpovědně prosazovat rozpočtovou politiku i po vstupu do eurozóny, vztahují se na současné členy měnové unie analogická pravidla stanovená v Paktu stability a růstu. V rámci další analýzy nebudu odlišovat maastrichtská fiskální kritéria od Paktu, jelikož plní stejný účel a jsou v podstatě shodná.

1.3.3.1 Arbitrárnost a nevhodnost pro kandidátské země

V otázce teorie a prospěšnosti vyvážených rozpočtů a veřejných výdajů se ekonomové rozcházejí. Část ekonomů považuje kritérium tříprocentního deficitu a šedesátiprocentního dluhu za nedostatečně přísné, argumentující prospěšností vyrovnaného rozpočtu pro konkrétní stát jako takový. Přijmeme-li ovšem tezi o prospěšnosti zvýšených veřejných výdajů, je třeba zmínit, že kritéria byla nastavena arbitrárně (po vzoru stavu německé ekonomiky) a „*není zde žádný zvláštní důvod se domnívat, že stanovený poměr dluhu k HDP je udržitelný.*“¹⁰ Pro pomalu rostoucí ekonomiku s ročním růstem 1 % až 2 % je roční schodek 3 % HDP zjevně neudržitelný, naopak země s potenciálním růstem 5 % a více si může dovolit větší veřejné výdaje. Vzhledem k tomu, že kandidátské země eurozóny konvergují k ekonomické úrovni stávajících členů EMU, lze s jistotou očekávat vyšší ekonomický růst v těchto zemích.

Fiskální konsolidace přináší keynesiánský efekt ve snížení růstu HDP, ovšem zároveň přináší pozitiva v podobě větší důvěryhodnosti země (vyšší důvěra se projeví na nižší úrokové sazbě za dluhopisy, což povede k nižším nákladům na dluhovou službu a vyššímu ekonomickému růstu).¹¹ Pokud při snížení deficitu pod tři procenta převáží keynesiánský

⁹ Buiter, W. The 'Sense and Nonsense of Maastricht' Revisited: What Have we Learnt about Stabilization in EMU? Journal of Common Market Studies, Vol. 44, Iss. 4, 2006, s. 695

¹⁰ Artis, M., Marcelino, M. The solvency of government finances in Europe. European University Institute, 2000, discussion paper, p.1-2, dostupný z [www: http://www.eui.eu/Personal/Marcellino/documents/paper18.pdf](http://www.eui.eu/Personal/Marcellino/documents/paper18.pdf) "There is no particular reason to think that any set ratio of debt to GDP is sustainable."

¹¹ Srov. analýza o dopadech fiskálních kritérií Paktu stability a růstu a maastrichtských kritérií na hospodářský růst a nezaměstnanost: Soukiazis, E., Astro, V. The Impact of the Maastricht Criteria and the Stability Pact on Growth and Unemployment in Europe CEUNEUROPE Discussion Paper No. 15, 2003, pp. 31 dostupný z [www: http://ssrn.com/abstract=422861](http://ssrn.com/abstract=422861)

efekt, přinese plnění kritéria ekonomické náklady, jež mohou znamenat snížení rychlosti reálné hospodářské konvergence státu.

1.3.3.2. Prohlubování hospodářského cyklu

Pro-cykličnost kritérií byla rovněž hojně debatována. V čase hospodářského útlu, kdy stát přichází o předpokládané daňové příjmy, roste schodek státního rozpočtu. Aby vláda navrátila deficit pod 3 %, musí zvýšit daně nebo snížit vládní výdaje, což snižuje agregátní poptávku, a tudíž má negativní vliv na HDP. Pravidlo tedy prohlubuje hospodářský cyklus. V časech konjunktury stát nemá problém jej splnit, problémy činí zvláště v horších obdobích a snaha o jejich splnění vede stát k ještě silnější krizi. Alternativou doporučenou některými ekonomy byly výdajové stropy, které by se orientovaly na výdaje, nikoli na rozpočet jako celek, čímž by nereflektovaly hospodářské cykly a výpadky příjmů.¹²

Namísto nich bylo reformou Patku stability a růstu v roce 2005 ovšem zvoleno změkčení kritérií a větší důraz na střednědobé cíle. Deficit státu se nebude považovat za nadměrný, pokud je způsoben ojedinělými okolnostmi, záporným růstem HDP či dokonce dlouhodobě nízkým růstem HDP. Je otazné, zda změkčení kritérií Paktu neklade další překážky k vlastnímu vymáhání fiskálních kritérií.

1.3.3.3 (Ne)vymahatelnost

Fiskální kritéria pro eurozónu lze vymáhat efektivně pouze vůči kandidátským zemím. „Pouze členové EU, kteří ještě nejsou v evropské měnové unii a zároveň se k ní chtějí připojit, mohou být předmětem efektivního tlaku ze strany pravidel procedury nadměrných schodků.“¹³ Při jejich neplnění nastupuje prostá sankce v podobě nepřijetí do unie. Relevance a kredibilita Paktu se značně znehodnotila jeho soustavným porušováním ze strany velkých států EMU Francie, Itálie a Německa, jež nebylo následováno sankcí.

Srov. Arestis, P., McCauley, K., Sawyer, M. An Alternative Stability Pact for the European Union, Jerome Levy Economics Institute Working Paper No. 296, 2000, pp. 12, dostupný z [www: http://ssrn.com/abstract=219170](http://ssrn.com/abstract=219170)

¹² Srov. a další analýza: Brück, T., Cors, A., Zimmermann, K. a Zwiener, R., Stability Criteria and Convergence: The Role of the System of National Accounts for Fiscal Policy in Europe (2002). DIW Discussion Paper No. 318. dostupný z [www: http://ssrn.com/abstract=382720](http://ssrn.com/abstract=382720)

¹³ Buiters, W. The 'Sense and Nonsense of Maastricht' Revisited: What Have we Learnt about Stabilization in EMU? Journal of Common Market Studies, Vol. 44, Iss. 4, 2006, s. 691. „Only EU members not yet in EMU but wishing to join can be subjected to effective pressure by the EDP's rules, because these are part of the Maastricht criteria for EMU membership.”

Postup při nadměrném schodku spočívá v kooperaci mezi Komisí a Radou ve smyslu čl. 126 Smlouvy o fungování Evropské unie. Komise připraví zprávu, kde popíše problémy států s fiskálními kritérii a zohlední všechny relevantní faktory. Rada rozhoduje, zda se jedná o nadměrný excesivní schodek, pokud ano, přijme doporučení (zpravidla připravované Komisí) pro daný stát. Pokud ten se jimi neřídí, může Rada doporučení zveřejnit, což by mělo mít pro stát obávající se negativní reakce trhu odstrašující efekt.¹⁴ Následně může Rada vyzvat stát snížit v určité lhůtě schodek. Nesníží-li stát deficit, může po něm Rada mimo jiné požadovat neúročený vklad Unii nebo mu uložit pokutu.

Jak je nasnadě, zahrnutí politického orgánu do rozhodování o sankci namísto technokratického, přeměňuje jasná matematická kritéria v politickou záležitost. Přestože stát, kterého se procedura týká, v Radě nesmí hlasovat a ostatní státy eurozóny jsou jasně stimulovány proti nevhodné politice zakročit, nelze očekávat, že Rada bude hlasovat proti vlivnému členovi Unie. I přes žalobu Komise u Evropského soudního dvora nebyla v roce 2004 stanovena žádná sankce proti Francii a Německu. ESD rozhodl, že rozhodnutí, zda se jedná o nadměrný deficit, ať se jedná o jakoukoli výši, je v kompetenci Rady.¹⁵

Reforma v roce 2005 přinesla kromě již zmíněné výjimky při negativním růstu také vágně definované „relevantní faktory“, které státy omlouvají, a zvýšila dobu pro korekci z jednoho na dva roky. Tímto se stal Pakt velmi obtížně vymahatelným, resp. de facto nevymahatelným u velkých (a nejdůležitějších) států. Navíc kreativní účetnictví tvoří stále i přes harmonizované účetní standardy ESA 95¹⁶ a reformou zavedené postihy nikoliv neobvyklý jev. Státy se snaží vyhýbat kritériím projekty partnerství veřejného a soukromého sektoru, zadluženými veřejnými společnostmi a podobně. Přestože je ESA 95 teoreticky postihuje, vyžaduje značné administrativní úsilí na takové aktivity dohlížet. Zajímavou otázkou je rovněž potenciální zohlednění šedé ekonomiky do HDP.¹⁷

¹⁴ Je ovšem otázkou, do jaké míry trh považuje doporučení za relevantní a zda nemá o situaci států lepší představu než evropské instituce.

¹⁵ Buiter, W. The ‘Sense and Nonsense of Maastricht’ Revisited: What Have we Learnt about Stabilization in EMU? Journal of Common Market Studies, Vol. 44, Iss. 4, 2006, s. 689

¹⁶ Brück, T., Cors, A., Zimmermann, K. a Zwiener, R., Stability Criteria and Convergence: The Role of the System of National Accounts for Fiscal Policy in Europe (2002). DIW Discussion Paper No. 318. dostupný z [www: http://ssrn.com/abstract=382720](http://ssrn.com/abstract=382720)

¹⁷ Lovrinčević, Ž, Marić, Z, Mikulić, D. Maastricht Criteria and the Inclusion of the Underground Economy - the Case of Croatia. Economic Trends and Economic Policy, Vol.16 No.106, 2006, pp. 69-106, dostupný z [www:http://hrcak.srce.hr/index.php?lang=en&show=clanak&id_clanak_jezik=28743](http://hrcak.srce.hr/index.php?lang=en&show=clanak&id_clanak_jezik=28743)

1.4 Souhrnná evaluace maastrichtských kritérií

I přesto, že jsou fiskální maastrichtská kritéria stanovena arbitrárně a mohou přinášet určité ekonomické náklady, slouží legitimnímu cíli. Pokud ovšem nejsou později vymáhána v rámci měnové unie, působí „oddalování přijetí kandidátských zemí na základě nedostatečné fiskální konsolidace jako neodůvodněné¹⁸“. Na druhou stranu může striktní trvání na kritériích pomoci překonat problémy politické ekonomie, kdy se politik snaží soustředit na krátkodobé cíle na úkor dlouhodobých pro zachování popularity. Poptávka po přijetí eura tak může vést k (alespoň dočasně) konsolidaci veřejných financí, jak se jasně ukázalo v případě Slovenska.

1.5 Plnění maastrichtských kritérií v ČR (hodnocení ČNB)

Česká republika dlouhodobě nemá problém s kritériem nominální konvergence vyjádřené úrokovou mírou a Česká národní banka rovněž nepředpokládá v bližší budoucnosti problémy s inflačním kritériem.¹⁹ Přestože inflace v roce 2008 byla vysoká, byla způsobena převážně zvyšováním cen komodit a zesílenou poptávkou ve světě. Vzhledem k ekonomické krizi roste cenová hladina momentálně velmi zvolna. V souvislosti s expanzivní měnovou politikou vlád po celém světě lze při potenciálním značném oživení ekonomiky očekávat nárůst inflace, jenž by ovšem zvýšil i referenční kritérium, dle kterého se ČR orientuje.

Měnové kritérium ČR v současnosti plnit nemůže, protože není v ERM II systému. Vývoj kurzu před krizí byl mírný a vykazoval apreciační trend (revalvace je povolena). Průvodním jevem finanční krize je ovšem vyšší volatilita, proto by ČR měla se vstupem do ERM II vyčkat na stabilnější podmínky na kapitálových trzích.

Fiskální kritérium ohledně poměru dluhu k HDP ČR s rezervou splňuje (kolem 35 % HDP oproti 60 %), v střednědobém horizontu se ale dluh bude zvyšovat díky narůstajícím deficitům a prognózovanému propadu či stagnování HDP. Česká národní banka zmiňuje problém stárnutí populace. Při neprovedení reformy penzijního systému by se ČR vystavila značným tlakům na zvyšování dluhu. Kritérium deficitu ČR v roce 2009 nesplnila o více než

¹⁸ Bohnl, F., Maastricht Criteria versus Stability Pact. Journal of Policy Modeling 28 (2006) s. 267 “It seems unreasonable to delay the admission of candidate countries on the grounds of incomplete fiscal adjustments.”

¹⁹ Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladnosti ČR s eurozónou. Společná zpráva České národní banky a Ministerstva financí ČR, prosinec 2009, dostupný z [www.cnb.cz](http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2009.pdf)

http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2009.pdf

dvě procenta a ve střednědobém horizontu nelze očekávat zlepšení. ČR potřebuje nutně reformu veřejných financí, přičemž nutnost plnění kritérií by mohla poskytnout náležitý stimul k jejímu uskutečnění (viz výše).

Zdroje

- Arestis, P., McCauley, K., Sawyer, M. An Alternative Stability Pact for the European Union, Jerome Levy Economics Institute Working Paper No. 296, 2000, pp. 12, dostupný z www: <http://ssrn.com/abstract=219170>
- Artis, M., Marcelino, M. The solvency of government finances in Europe. European University Institute, 2000, discussion paper, pp. 31, dostupný z www: <http://www.eui.eu/Personal/Marcellino/documents/paper18.pdf>
- Bohnl, F., Maastricht Criteria versus Stability Pact. Journal of Policy Modeling 28 (2006) pp. 247–276
- Brück, T., Cors, A., Zimmermann, K. a Zwiener, R., Stability Criteria and Convergence: The Role of the System of National Accounts for Fiscal Policy in Europe (2002). DIW Discussion Paper No. 318. dostupný z www: <http://ssrn.com/abstract=382720>
- Buiter, W. The ‘Sense and Nonsense of Maastricht’ Revisited: What Have we Learnt about Stabilization in EMU? Journal of Common Market Studies, Vol. 44, Iss. 4, 2006, pp. 687 – 710
- Búrca, G, Craig, P. EU Law, 4. vydání, Oxford University Press, 2008, chapter 20
- Hungary government ten year yield bond (online) <http://www.tradingeconomics.com/Economics/Government-Bond-Yield.aspx?Symbol=HUF> [cit. 2010-02-27].
- Jonas, J. Euro adoption and Maastricht criteria: Rules or discretion? Economic Systems Vol. 30, Iss.4, 2006, s. 328-345
- Konvergenční kritéria (online) <http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.cs.html>, [cit. 2010-02-27]
- Lewis, J. Hitting and hoping? Meeting the exchange rate and inflation criteria during a period of nominal, Cesifo working paper no. 1902, 2007, dostupný z www: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=962046
- Lovrinčević, Ž, Marić, Z, Mikulić, D. Maastricht Criteria and the Inclusion of the Underground Economy - the Case of Croatia. Economic Trends and Economic Policy, Vol.16 No.106, 2006, pp. 69-106, dostupný

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 3/2010

Maastrichtská kritéria a jejich kritika

—
Březen 2010

z [www:http://hrcak.srce.hr/index.php?lang=en&show=clanak&id_clanak_jezik=28743](http://hrcak.srce.hr/index.php?lang=en&show=clanak&id_clanak_jezik=28743)

- Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. Společná zpráva České národní banky a Ministerstva financí ČR, prosinec 2009, dostupný z [www:](http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2009.pdf)
http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2009.pdf
- Soukiazis, E., Astro, V. The Impact of the Maastricht Criteria and the Stability Pact on Growth and Unemployment in Europe CEUNEUROPE Discussion Paper No. 15, 2003, pp. 31 dostupný z [www:](http://ssrn.com/abstract=422861) <http://ssrn.com/abstract=422861>
- Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. Společná zpráva České národní banky a Ministerstva financí ČR, prosinec 2009, dostupný z [www:](http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2009.pdf)
http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2009.pdf
- 10-year Greek/German govt bond spread widens to 302 bps (online)
<http://www.reuters.com/article/idUSLDE61B1CO20100212> [cit. 2010-02-27].

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 3/2010

Maastrichtská kritéria a jejich kritika

—

Březen 2010

O autorovi

Tomáš Búry

tomas.bury@amo.cz

Tomáš Bury studuje v magisterském programu právo na Karlově Univerzitě a v bakalářském programu daňovou politiku na VŠE. Mezi jeho hlavní oblasti zájmu patří ústavní a podnikové právo, finanční trhy a environmentální ekonomie. V Asociaci pro mezinárodní otázky působí v rámci Evropského programu Výzkumného centra. V současné době je na výměnném studijním pobytu na univerzitě v Cardiffu.

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 3/2010

Maastrichtská kritéria a jejich kritika

—
Březen 2010

Asociace pro mezinárodní otázky

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) je nevládní organizace založená za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám a již více než desetileté historii je AMO vnímána jako přední nezávislý zahraničněpolitický think-tank v České republice.

K dosažení svých cílů Asociace:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

Výzkumné centrum

Výzkumné centrum Asociace pro mezinárodní otázky bylo založeno v říjnu 2003 jako jeden z hlavních pilířů činnosti Asociace zaměřený na výzkum, analýzu a popularizaci výzkumu v oblasti mezinárodních vztahů a zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky.

Náplní činnosti Centra je přispívat k identifikaci a analýze problémů důležitých pro zahraniční politiku České republiky a její postavení v současném světě. Centrum poskytuje nezávislé analýzy, vytváří prostor pro odbornou i veřejnou diskusi o problémech mezinárodní politiky a navrhuje jejich možná řešení. Činnost Centra lze rozdělit do dvou základních, vzájemně provázaných oblastí: výzkumu a expertní analýzy na straně jedné a prostředkování politického a odborného dialogu na straně druhé.